

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvzemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gl., za pol leta 8 gl., za četrt leta 4 gl. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gl., za četrt leta 3 gl. 30 kr., za en mesec 1 gl. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijakke velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gl. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gold. — Za oznanila se plačuje od četrstopenjske petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat, in 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši „gledališka stolba“. O pravništvu, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne stvari, je v „Narodnej tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Obravnava v jezikovnem odseku.

Z Dunaja 4. aprila. [Izv. dop.]

Dne 2. tek. mes. imel je jezikovni odsek sejo, v katerej se je razpravljalo predlog poslanca grofa Wurmbanda, s katerim naj bi se vlada pozvala, da predloži na podlagi člena 19. temeljne postave o pravu državljanov postavo, s katero se ima s pridržanjem nemškega kot državnega jezika raba jezikov v uradih in šolah urediti.

Jako zanimiva razprava začne se z vprašanjem W., do vlade, na kakem stališču je ona glede proglašenja nemškega kot državnega jezika.

Pričujoči predsednik ministrov grof. Taaffe odgovarja na to, da po njegovem mnenju ne bi bila sedanja doba ugodna za predlogo zahtevane postave, ker bi se moralo poprej dognati porazumljenje mej narodi in mej stranikami; konstatuje, da dosedaj nemški jezik nij bil v vseh deželah niti državni niti uradni jezik; da ima ministerstvo pravico uradni jezik po naredbah urediti, kakor se je to dosedaj ravno; da bi bilo sicer treba posebne postave za proglašenje nemškega jezika za državni jezik, da pa za to sedaj nij ugodna doba. Slednjič stavi vprašanje do grofa W., kako da si misli državni jezik, kako in na kake korpore naj bi se raztegnil.

Na to se izjavlja grof Wurmband blizu tako: Navedeni člen 19. obsega tri oddelke; prvi zadeva narodna plemena (Volksstämme) in ti naj bi imeli pravico do enakopravnosti samo v ljudski šoli in ne drugod. K tem bi spadala narodna plemena Rusinov,

Rumunov, Slovencev in Ilircev v Dalmaciji, katera nima nikakega literarnega razvitka. Po njegovem mnenju so Slovenci še le pred prav kratkim časom dobili slovnico in slovar.

Drugi oddelek člena 19. bi zadeval samo navadne deželne jezike (landesübliche Sprachen) in enakopravnost teh jezikov bi imela veljati le v okrožji, v katerem so v navadi.

Tretji oddelek istega člena pa naj bi zadeval pa tiste dežele, v katerih je več jezikov v navadi, torej povsod, kjer bi bil tudi nemški jezik v navadi. V teh deželah bi bil primoran vsak katerile enega jezika posebno nemškega učiti se, in nobene drugega ne.

Mej deželne jezike šteje on samo poljski, češki in laški, nemški se ve da čez vse. Slovenski jezik pa naj bi bil le narečje (idiom) ker nij bil in nij deželni jezik, in ker nij bil vpeljan nikdar v urade in višje šole. —

Državni interes pa zahteva državni jezik za vse urade, posebno za tiste, ki so zunaj dežele, torej za vse centralne urade, za vojno in za uradnike. Ta bi moral biti nemški!

Grof Clam-Martinic pravi, da se jezika v vojni noben človek dotakniti neče, in da ta tudi ne spada v področje državnega zbora, ter da nemški jezik nij v vseh deželah uradni in državni. Kar se tiče uredbe enakopravnosti jezikov pri uradnih, pripada v pravico ministerstva storiti po naredbah; kar se pa tiče avtonomnih uradov in zastopstev, pa zopet v področje dež. zborov. On je tudi

mnenja, da sedanja doba nij ugodna od W. zahtevane postavi, in da je njegov predlog nameravajoč povzdigniti nemški jezik nad vse druge deželne jezike zoper člen 19, zoper enakopravnost jezikov.

Na to se oglasi poslanec dr. Tonkli in govori blizu tako: „Zahvaljujem se (ironično) gospodu predgovorniku grofu W. za dobroto, ki jo je skazal slovenskemu narodu s tem, da je proglasil slovenski jezik za narečje (idiom) in mu odločil pohleven kotič v ljudski šoli! Jaz sicer ne vem kako daleč sega znanje slovenskega jezika in poznanje njegove literature pri gospodu predgovorniku: ako bi smel pa to soditi po sodbi, katero je izrekel razvitku slovenskega jezika, bi moral priti do sklepa, da gospod grof ne pozna čisto nič slovenskega jezika in njegove literature. Da pa se človek, ki kakega jezika ne ume in njegove literature ne pozna, usoja o tem jeziku soditi, to moram naravnost za predrznost proglasiti.“

Slovenski jezik sicer nema tako bogate literature kakor poljski in češki, vendar pa je tako obširna, da za sedaj zadostuje našim pohlevnim potrebam. Gotovo pa je, da se je slovenski jezik v zadnjih 20 letih bolj razvil, kakor marsikateri drugi in to sè skromnimi lastnimi močmi in v kljub groznim zavirani od vladine strani. In gotovo je tudi, da bode razvitek slovenskega jezika še krepkeje napredoval, kakor hitro se bode zagotovljena enakopravnost v šolah in uradih dejansko izvedla in ako bode tudi vlada dobrohotno podpirala, kakor podpira druge jezike in pred vsemi nemški.

Listek.

Reforme carja Aleksandra II.

(Angleški spisala O. Kirějeva-Novikova.)

(Dalje. *)

Pri vseh teh reformah, posebno pri najvažnejših, pri osvoboditvi, je car in carska obitelj v prvi vrsti sodelovala. Veliki knez Konstantin, carjev drugi brat, je predsedoval „Velikemu komitetu za osvoboditve kmetov“ in dvajset rokopišnih folijantov kaže, kako marljivo je delal in kako neumorno in pazljivo se je pečal z vsako stvarico omenjenega predmeta.

Tej veliki družtveni spremembi v osvoboditvi je sledilo posredno še mnogo drugih reform; marsikaj se je moralo predgugati; prejšnji sistem je zastarel. Posebno je to veljalo o pravdosodji; več kakor 400 let je bilo to v resnici žalostno. Namestnik vsake provincije je bil mogočen paša in njegovi služabniki, ki so opravljali sodnijske posle, neved-

neži in podkupljivi. Bili so res slabo plačani in to jih je privajalo v skušnjave. „Postavni razsodki so se zavlačevali“, o čemer se je tudi na Angleškem tožilo. Važen vzrok tem sitnim razmeram je bila določba, da se mora vse pisati. Drugi vir krivici je bila naredba, da se tožnik in zatoženec pred sodnijo nikoli nijsta mogla v oči pogledati; zatožence so po več mesecev v uječah imeli in jih nijso pustili pred sodnika, kakor na Irskem, kadar je samovoljno ustavljena Habeas Corpus-akta. Sodnijskega izpraševanja in preiskavanja nijso poznali; postave so bile sicer dane, a držali se jih nijso. Sodnik se je zakopal v 300 paragrafov in je sodil samovlastno; sodnijski red je bil zamotan in zavozljan; plača za uradniške posle nedoločena. Sodnijskih odlokov nijse nij smel objavljati.

Vse to se je odpravilo na mah. Reforme v sodnijski upravi, s katerimi se drugi narodi dolgo ubijajo, so bile sprejete v celoti (en masse).

Da začenjam s temeljem: uveden je bil

prost sodnijski red. Na mesto podkupljivih starih sodnikov z malo plačo so prišli izbrani sodniki (Friedensrichter), ki so bili dostojno plačani in katerim nij bilo treba voliti, bi li gladovali ali se pa dali podkupiti.

Postave (codex) so se uvele pri vseh sodnih dvorih; sodnijski red je postal prost; izpraševanje in preiskavanje se je postavno določilo; tožnik in zatoženec sta se sličila (confrontirala). Pričevalo se je jasno; veljala je mož beseda. To upravo „the palladium of British liberty“ je v despotično Rusijo presadil car Aleksander, samo kot jeden del mnogih in važnih reform; ravno to pa pozabljajo tisti, katerim inace vgaja reformatorsko delo carjevo. Na druge strani odgovarja ta sodnijski red angleškemu Habeas Corpus-aktu. Skrbelo se je zato, da se je hitro preiskavalo, če je kdo bil prijet zaradi postavoloma. Vsled nihilističnih zarot se včasih teh naprav nij držalo z ozirom na pomoč sebi samemu. Da se je na Angleškem le polovico teh umorov zgodilo, bi uže zdavnaj bili klicali po Loris-Melikovu — za Irsko.

*) Glej št. 76 „Slovenskega Naroda“.

Resnica nij, če pravi gospod predgovornik W., da slovenski jezik nij bil uveden v urade! V dokaz temu hočem povedati, da so se vršile pri c. kr. okrožnej sodnji v Gorici od leta 1863 sem vse kazenske končne obravnave v slovenskem jeziku nasproti slovenskim obdolžencem; da je pri vseh takih obravnava tožil in govoril državni pravdnik le v slovenskem jeziku in da so se proglašale tudi razsodbe v slovenskem jeziku!

Menim torej, da je na podlagi tega slovenski jezik vendar nekaj več kot samo narečje. Nadalje moram povedati, da so se tudi pravde v mnogih slučajih na Goriškem od leta 1863 sem vršile v slovenskem jeziku.

Mnogo takih pravd prišlo je do c. kr. nadsodnije in do c. kr. najvišje sodnije, in vse so bile meritorično rešene in nikdar nij bila kaka pravda za ničevno izrečena zaradi tega, da se je vršila v slovenskem jeziku!

Menim torej še jedenkrat, da je vendar le slovenski jezik nekaj več kot narečje.

Jednako se je godilo na Kranjskem; tudi tam so se vršile in se vršijo končne kazenske obravnave pred c. kr. deželno sodnijo v Ljubljani glede slovenskih obdolžencev v slovenskem jeziku, v katerem so tudi sledili in še sledé sklepni govori.

Jaz vem to iz lastne skušnje, ker sem pred malo leti sam v Ljubljani pred porotami zagovarjal moža, ki je bil obdolžen hudodelstva ponarejanja papirnatega denarja. Cela obravnava se je vršila le v slovenskem jeziku. Ta slučaj spada gotovo k najtežjim zločinom, a vendar nij napravljaj slovenski jezik nikake težave, niti sodnikom, niti državnemu pravdniku, niti zagovorniku, niti porotnikom.

Tudi po Kranjskem in južnem Štajerskem so se obravnavale pravde v mnogih slučajih v slovenskem jeziku, v katerem se se izdajale tudi razsodbe; mnogo takih razsodb je prišlo vsled meritoričnih pritožb do c. kr. najvišje sodnije v Beč, in vse te pravde so bile rešene meritorično ne da bi se bila kedaj izrekla ničnost razsodbe in pravde zaradi rabe slovenskega jezika.

Visoki odsek mi bode torej priznal, da je slovenski jezik uže davno prestopil meje narečja.

Znano je, da govorijo od nekaj let vsi slovenski poslanci v deželnem zboru kranjskem le v slovenskem jeziku, da izdelujejo v slovenskem jeziku poročila, da se postavni predlogi razpravljajo in sklepajo tudi v slo-

venskem jeziku, in da zadobivajo taki sklepi tudi najvišjo sankcijo. Ravno tako je znano, da občuje deželni odbor kranjski se strankami in občinami tudi v slovenskem jeziku.

Tako hočem tudi konstatovati, da se vršijo od leta 1868 sem v deželnem zboru goriškem vse razprave v laškem in slovenskem jeziku; da se od nekaterih slovenskih poročevalcev sestavljajo poročila le v slovenskem jeziku, da se obravnavajo in sklepajo vse postave v laškem in slovenskem jeziku, da nij bila še nobenej tako sklenenej postavi najvišja sankcija zaradi slovenskega jezika odrečena.

Goriški deželni odbor občuje z vsemi slovenskimi občinami in strankami izključivo le v slovenskem jeziku in rešuje vse pritožbe slovenskih občin in strank le v slovenskem jeziku.

Enako se godi pri deželnem šolskem svetu v Gorici, kateri občuje se strankami in podložnimi uradnjami po slovenskem Goriškem samo v slovenskem jeziku.

Mej postave, ki jih je sklepal deželni zbor goriški v slovenskem jeziku, spadajo tudi vse jako obširne šolske postave. Ako je tedaj za tako rabo v postavodajstvu za uradovanje dezelnih odborov slovenski jezik popolnoma sposoben in v dolgoletnej vaji, menim da mi bo pritrdil visoki odsek, da je slovenski jezik tako deželni jezik kakor vsak drugi in da je smešno ga mej narečja metati.

Kar se tiče vprašanja, ali bi se imel nemški jezik proglasiti za državni jezik, moramo se glede na pojasnilo g. grofa W., vsled katerega bi se imel vpeljati nemški jezik v vse uradnije in celo v deželne odbore, temu predlogu odločno upirati, ker vsled tega bi se gotovo naš jezik potisnil ne le v ljudsko šolo ampak celo v kotič za peč.

Gosp. grof W. zahteva v svojem predlogu, da bi se imel nemški jezik ohraniti kot državni. Iz tega sledi, da bi moral uže sedaj ta jezik biti povsod državni ali vsaj uradni jezik. To pa nij istinito, ker c. kr. nadsodnja v Tistu in Zadru občuje s centralnimi uradi večinoma v laškem jeziku; deželni odbor v Gorici občujeje z namestništvom in ministerstvom le v laškem ali slovenskem jeziku. Isterski odbor v laškem in deželni odbor v Zadru v laškem in isterskem jeziku. Menim da tudi v Galiciji ne občujejo uradi in dež. odbor s centralnimi oblastnjami v nemškem jeziku.

Iz tega sledi, da nema predlog

W. nobene pravne podlage, ker dosedaj nij nemški jezik niti izključljivo uradniniti izključljivo državni jezik.

Kar se tiče izpeljavne postave k členu 19 glede enakopravnosti jezikov, moram izreči, da je treba to stvar prav nujno glede Slovencev urediti, ker sedaj ne velja več naredba, da se imajo slovenske vloge le po mogočnosti v slovenskem jeziku reševati, ampak čas je, da naredbe ministerstva naravnost nalože uradom, da se imajo vse slovenske vloge v slovenskem jeziku reševati.

Glede na ministrov odgovor na naše interpelacije upam, da se bo posrečilo ministerstvu vpljivati na c. kr. najvišjo sodnijo tako, da popusti upor proti rabi slovenskega jezika v sodnjah. Ako bi pa se to ne posročilo, moral bi tudi jaz za to biti, da se za okrožje tržaške in graške nadsodnije izda posebna postava, ki bi uredila enakopravnost slovenskega jezika v šolah in uradih.

Polanec grof Hohenwart konstatira, da je bil na Kranjskem uže v preteklem stoletju pod cesarico Marijo Terezijo domači jezik priznan za deželni jezik, kar se lahko dokaže s tiskovnimi uradnimi spisi.

Na to je bila seja sklenena in v prihodnej seji se bo razprava nadaljevala. —

O tej odsekovej debati smo uže včeraj obširneje poročali. Ker pa se nam zdi gospod dr. Tonklijev govor jako važen in tehten, pričimo tudi to izvirno poročilo.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 6. aprila.

V včerajšnji seji **državnega zbora** je predložil trgovinski minister baron Pino načrt zakona glede zidanja še ne izdelanih črt gališke transverzalne železnice.

Ustavoverci so jako pozabljiva vrsta ljudij. Ker je državni zbor v svojej predzadnji seji odobril volitev poljskega poslanca Puzyne, zoper katerega je bilo nekaj reklamacij vloženih, očitajo desnici, da pravico tepa z nogami, da si je poročevalec Čerkavski dokazal, da je volitev bila legalna. No, mi se spominamo volitve g. Hočevarja za kranjski deželni zbor. Kaj se je tačas dokazalo z notarskimi akti? In ali je bila volitev bogatega g. Hočevarja zavrnjena. Nij dobro tedaj, da hodi po solci, kdor nosi maslo na glavi.

Jezikovno vprašanje dela „N. Fr. Pr.“ dosti preglavice posebno še za to, ker grof Taaffe v jezikovem odseku nij hotel definovati,

Osoda grofovine, države, miru v Evropi je bila odvisna od izida volitev. Vsak državljani je sodeloval pri velevažnej odločitvi ob angleške in svetovnej prihodnosti. Povejte mi tako odkritosrčno, kakor jaz govorim, so se vaši državljani vredne skazali tako velkega zaupanja? Čitala in slišala sem o tej stvari reči, ki mi, to vam odkrito povem, rudečico v obraz ženejo. Zagotavljalo se je, da ne jeden ali dva, dvanaest ali sto, da jih je po tisoče prodavalo glasove „za ročkico piva“. Brez dvombe se je v Oksfortu, v glavnem mestu, v vseučiliščnem mestu, v velikej tvrdnjavi pobožnosti in odgoje, hujše podkupovalo, kakor v kakej zakajenej vasi „barbarične Rusije“; učeni in pobožni profesorji so se posebno odlikovali. Ali nij v tem slučaju angleški volilec mnogo malovredniši, nego ruski uradnik, če zamiži, ko petice v žep vtakne? Ali ne vganjate tarifierije, če se hudujete nad rusko podkupljivostjo? —

(Dalje prih.)

Sodnijski red je bil jednak francoskemu. Malenkostne reči so sojevali izbrani sodniki. Prizivi so se delali na mesečne seje krajevnih sodnikov; redni sodnijski dvori so bili ustanovljeni za preiskovanje važnih stvari in od teh se je moglo prizivati na „Priziven dvor“. Najvišji sodni dvor je „senat“.

Vsled tega se je vse čudovito spremenilo. Sodniki so postali neodvisni in dr. Ekhard, kateremu se gotovo pretirana ljubav do Rusov ne more očitati, pravi dovtipno, da so sodniki svojo neodvisnost tako daleč tirali, da so na roko hodili revežem proti plemenitašem in se državnemu blagru sami ob robu postavljali. Gotovo je zadnje bolje, nego splošno mnenje, da je naše pravosodje poslužen služabnik despotizmu.

Drugo veliko delo, katerega se je lotil car, je bilo čiščenje uprave (administracije). To delo, prav radi priznavamo, še nij dokončano. Govorice o podkupljivosti držé se dolgo, posebno tam, kjer je plača slaba; pa priznati

se mora itak, da zdaj ide na bolje; gotovo so nas podjetniki v zadnjem boji, kolikor jih je bilo židov, sramotno ogoljufali, pa gotovo ima Wallace prav, ko trdi, da je uprava ruska bolja, kakor v prejšnji dobi svoje zgodovine. Buttler-Johnstone, čegar antipatije do Rusov so dovolj znane in kateri še nikoli nij poskušal splezati na Olimp nepristranosti, trdi: „Podkupljivost, dasi ne popolnoma iztrebljena, je itak tako potlačena, da ne more več ponosno glavo povzdigniti“. Ali ne vzbuja to lepe nade v prihodnost, v to prihodnost, ko bomo imeli tiskovno svobodo, da bomo mogli osvetiti vse te nagote svoje uprave?

Ne zamerite mi, če vam Angležem obisti nekoliko neuljudno preiščem. Vi imate tiskovno svobodo — jako obširno. Vselej očitate revnim Rusom njihovo podkupljivost. Če je kakov bogat tuj potnik dacarskega uradnika v skušnjavo dotiral, potem kričite: „Ti Moskvičani so podkupljivi“. Kako je pa pri vas na Angleškem? Nedavno so bile splošne volitve.

kaj da je državni jezik. „N. Fr. Pr.“ pomaga si iz velike zadrege s tem, da naj bi Magjari podučili grofa Taaffeja, kaj da je državni jezik ter pride do logičnega sklepa: ker je pri nas državni jezik nemški, zato naj bodo tudi vse šole nemške, da dobomo nemških uradnikov. Ali nemške blage duše nič družega ne tišči?

Vnanje države.

Srbski budget za letos broji: dohodkov 25 milijonov, stroškov 24,766.745 dinarov.

Evropski poslaniki so baje določili naslednjo **grško-turško** mejo: Meja gre od Kara Dervena ne da bi se dotaknila Olimpa mej Tirnovem in Elasono ob gorah Aspri Elisijo, Zamburinja in Kasija, prekorači Bulgarijs pri Vlahojani in Epiru ter gre po dolini Aractos; Arto izpustivši, gre čez kelberinske gore in dospe v Jonsko morje pri Nikopolisu.

Socijalist **Most**, katerega je angleška sodnija zaprla, je bil v svojih mladih letih knjigovez. On je silno fanatičen človek in pridiguje, da se imajo vsi vladarji pomoriti. Nij čuda, da se ga zdaj nemški socijalisti otrsajo, njih pristaš je vendar bil in je še, in se del je tudi mej socijalisti v nemškem „rajhs-tagu.“ Mosta so zaprli zaradi navadnega zločina, kakor se je Harcourt izjavil v angleški spodnji zbornici. On je ščuval na umor in to je po angleških zakonih kaznjivo, ki ne poznaj razločka mej umorom kneza ali kakega navadnega delovca. A tujci se pa imajo temu zakonu baš tako ukloniti kakor domačini.

V **angleški** spodnji zbornici je imel Gladstone svoj budgetni govor. Minolega leta je imela Anglija dohodkov 84,041.000, stroškov pa 83,108.000 funtov. Za letos je proračunjenih stroškov 84,705.000, dohodkov pa 85,990.000 funtov. Gladstone predlaga dohodninski davek zmanjšati za 1 penny, col na srebrnino po vsakoletnem znižanju popolnem odpraviti in isto tako col na vvažanje piva znižati, naposled dedovinski davek reformovati. Zbornica je vse to odobrila. Svoj govor je Gladstone končal z opazko, da je prej ko ne zadnjikrat, da on zbornici predloži letni budget.

O bojih na **algerijsko-tuniske** meji je francoski vojni minister general Farre 4. aprila v francoske zbornici to-le povedal: Dne 30. marca so Kumiri vpadli na francosko ozemlje, a bili so odbiti. Družega dne so svoj napad obnovili; dve francoski kompaniji sta se borili osem ur in izgubili 4 mrtve in 6 ranjenih. Nekaj ranjenih in mrtvih pa so imeli tudi algerski rodovi, ki so se na strani Francozov bojevali. Francoska vlada bode strogo postopala in energično, kakor hitro bode zbrala potrebne moči. — Javno mnenje francosko in časopisi zahtevajo, da se tuniski uporniki kaznujejo in sicer s tem, da Francija anektira ves Tunis. In za gotovo se poroča, da se je francoskemu vnanjemu ministru obljubilo, da se Evropa ne bode vmešavala, ako bi Francija lotila se skrajnih sredstev. Nemčija se je baje celó izrazila, da je protekcija Francije nad Tunisom logična in potrebna. — Videli bomo, kaj Italija k temu poreče.

Dopisi.

4z Celja 2. aprila. [Izv. dop.] Pretekli teden je stal pred tukajšnjo porotno sodnijo zatoženec Kranjec. Dve priči sta bili zaradi njega zaslišani pri c. kr. okrajnej sodnji v Litiji, in v pohvalo litijske sodnije moramo tu omeniti, da sta se pisala zapisnika s pričama slovenski. Predsednik porotne sodnije g. Heinricher je imel nalogo, ta dva zapisnika pred porotniki in zatožencem čitati. Ko se je to zgodilo, vpraša zatoženca, je li on razumel, kaj se je ravnó čitalo, in ko zatoženec na to odgovori, da nij razumel, pravi g. Heinricher z zaničljivim posmehom: „No, to je tedaj sad nove slovenščine, tega jezika še rojen Slovenec zatoženec sam ne razume!“ Toda počasi gospod predsednik! Zapisnika pisana sta v čistej gladkej slovenščini, verjamemo pa prav radi da zatoženec vašega „ričeta“ nij mogel razumeti, kajti vi ste to

slabo čitali, da vas res nij bilo moč razumeti. Ne vemo, ali ste nalašč tako slabo čitali zapisnika ali pa res slovenskega še čitati ne znate. Če tedaj slovenščine čitati ne znate, se je morate ali učiti, ali pa iti mej „nemške brate“, nikakor pa nemate pravice slovenščine, katere menda ne razumete, iz sodniškega prestola zasmehovati! Tempora mutantur...!

Iz Ptuja 4. aprila. [Izv. dop.] Evo jedenkrat vesela vest iz črnega Ptuja! Narodna večina tukajšnjega okrajnega zastopa sklenila je denes po viharnej debati osnovati okrajno hranilnico. Mislil bi kdo, da je to samo ob sebi razumno, da glasuje vsak ud okrajnega zastopa, kojemu je blagor okraja količkaj mar, za imenovani zavod. Toda motil bi se. Vedno prijazni „rechtsconsulent“ tukajšnje hranilnice, bivši predsednik črnomeljske čitalnice, govoril je se ve da proti ustanovitvi navedenega zavoda, čujte! slovenski. Mož je priznal, da je rojen Slovenec ali govoril je da vzamem najlaglje izraz, strastno.

Toda naša stranka ga je takoj srdito zavrnila. Nij je premoti gospod Breznik, niti gospod Strafela, naša stranka glasovala je kot en mož za ustanovitve denarnega zavoda. Zaznamovati pa imamo tudi odpadnike, katerih imena pa raje zamolčimo. Nij še vseh dnij konec! — Do sedaj Slovenci nijmo imeli niti jednega denarnega zavoda tu, a sedaj ga imamo. Penezi so jedro!

Mesto je celemu okraju vojsko napovedalo, hotelo je našega kmeta uničiti, ali spodletelo mu je. Naš kmet pa bode sedaj vedel, katerih se ima držati, zapomnil si bode, katerej stranki je na njegovem blagru ležeče. — O tej jako važnej stvari prihodnjic več.

Slava narodnim zastopnikom našega okraja!

Od laške meje 1. aprila. [Izv. dop.] Sprejmi, dragi „Narod“, še nekoliko vrstic v pojasnilo zadnjega dopisa, kojega si nam nekoliko preveč oskubil; kajti prečrtal si nam skoraj vse najzanimivejše. Dobro vemo, da si slovenski list in torej podvržen ostremu gospodarju: državnemu pravdnistvu; zato pa ti lahko srčno odpuščamo. Veseli nas, da si sprejel vsaj to, kar nam jasno znači in dokazuje tvoje voščilo k srečnemu napredovanju.

Zadovoljni sprejememo nalogo, ki si nam jo odmeril, namreč: delovanje in uplivanje na beneške Slovence, da se ne poitalijančijo, da spoznajo nas svoje brate, ki moramo vsestransko in energično delovati, da jih obvarujemo tujega upliva, da jih otmemo tuje sili in je sebi priklopimo. Naše moči so sedaj še male; storili bodemo, kar moremo, želeči vedno še več storiti, ako bo mogoče, ako nam porastejo moči in ako nam bo sreča mila in ugodna. Prva naša pozornost bodi torej obrnena beneškim Slovencem! Vi pa skrbite v severnej Sloveniji za jednako nesrečne Korošce in Štajerce: pozivajte slovensko mladino tamošnjih krajev na delo k vzbujenju; kajti prvo nam je potrebno vedeti, kdo smo, potem kaj bi morali biti in kako po naravnem in ljudskem zakonu.

Kar se tiče splošne omike, so beneški Slovenci zadostno naobraženo ljudstvo; večina zna čitati in pisati — a le laško! Slovensko knjigo ljudstvo radostno sprejme, ali dobiti je ne more. Razen nekoliko že starejših molitvenih knjižic ne najde se v slovenskej Benečiji malo ali nič slovenskega.

So nekateri zavedni narodnjaki tam, ki prejemajo slovenske časopise, a teh je jako malo in so tako raztreseni, da ne morejo nikakor uplivati na maso. Sklenilo je torej

tajno društvo (koje po imenu poznate), poslati knjig tamošnjim znancem in razdeliti je mej prosti narod, koji po njih željno roke steguje. To so nekateri rodoljubi že poskusili in stvar je obrodila dober vspeh; pa malo je malo. Tudi mi smo že nekaj odposlali in upamo spet dober vspeh. Nabiramo knjige — zlasti so nam knjige družbe sv. Mohora jako všeč, ker te ljudstvo rado bere in lahko razumi — vsaka pride prav nam, še bolj pa tem nesrečnim zapuščenim. Mnogo Slovencev ima po kotih oprasene knjige, koje so prebrane tja vrgli; zlasti bi se tega blaga pri častitej duhovščini jako dosti nabralo. Ona bi nam zelo ugodila in delo pospešila. (O tem prihodnjic kaj več!) Želimo tudi prav prirčno, da se nam pomnoži število rodoljubov pri beneških Slovencih samih. Ti bi nam pomagali pri razpošiljanji in razdeljenji; kajti tudi tu se nam stavijo zapreke od laške strani; nam bi tako delo olajšali, onim pomagali k hitrejšemu in dobrodejnemu vspehu in napredku.

Na noge torej, beneški Slovenci, bratje naši po krvi in rodu; jedna mati, mogočna mati Slava je porodila nas in vas in še mnogo družih nebrojnih narodov. Ako vas je nemila osoda od nas odtrgala, sezite sedaj v prijateljsko našo roko, da si skupno olajšamo sedanje duhomorno naše stanje. Nevarnost vam preti, bojimo se, da se nam izgubite; zaslonite se torej na nas in objemite se nas, koji hočemo vse žrtvovati, da vas odvrnemo od propada, v kojega ste se nesamovoljno že nagnili. Podpirali vas bodemo moževno in vstrajno; sami pa ne držite križem rok, sprejmite naše nasvete, ravnajte se po njih ter posnemajte končno svoje rojake, kojih rodoljubnost in požrtvovalnost poznate! Čas je tu, ne obotavljajmo se, da nas zopet ne preteče. Imamo može, koji se svojo duhovitostjo tujcem dokazujejo, da nijmo take reve, kake nas oni smatrajo. Pokazati hočemo tujcem, da nijmo to, kar se o nas basnikuje, kakor o kakem nepoznatem narodu srednje Avstralije. Hočemo in terjamo, da se nam odkaže tako stališče, da se bomo mogli vsoporedati duševno in gmotno z družimi svobodnimi narodi. Delujmo torej raznotero vsak po svojej moči, da pridemo kmalu do zaželenega konca!

Ali kje je zaslonba vsem tem željam in terjatvam? Sedaj še vlada, ako nam takoj brez odloka pomore; dalje naši poslanci, narodnjaki, domoljubi in rodoljubi in sploh vsi, koji napenjajo svoje sile domovini v blagor.

Domače stvari.

— (Blag dobrotnik.) Iz Loke se nam piše: V Velikovci na Koroškem je umrl pretečeni mesec France Vidic, penz. davkarski uradnik, rojen v Skofjejluki. V svojej oporoki je zapustil tisoč gld. za loške uboge in tisoč za loško bolnišnico, tisoč in petsto gld. za dijaško ustanovo. Ves denar je naložen v velikovski hranilnici, kjer mora ostati toliko časa, da narašče 2000 na 3000 in 1500 na 2000. Slava vrlemu dobrotniku!

— (Umgangssprache v Loku.) Loka šteje 2293 duš; izmej tej ima nemško „umgangssprache“ 146 preb., slovenski pa govori 2092 prebivalcev. Oj ti nemška Loka!

— (Ljudsko štenje v Kranji.) Mestna občina Kranj ima brez vojakov 2207 prebivalcev, 119 menj nego ob ljudskem štenji l. 1869. Takrat pa se je zidala ravno Rudolfova železnica, bilo je veliko tujcev v Kranji in gimnazij je imel 4 razrede. „Slovenski jezik je kot umgangssprache“ vpisalo 1992, nem-

ški pa 192, ostali so Čehi, Italijani in tuji sploh.

— (Tatje.) Piše se nam z Dolenjskega 5. t. m.: Par belih konj, „šimelnov“ bilo je ukradenih nedeljo večer ob 7 uri posestniku Antonu Pernetu v Podturnu pri Stattembergu, blizu Mokronoga. Tatova bila sta dva tuja, najbrž iz Štajerskega, kajti odšla sta čez Šmarjeto, kjer sta županu Pergarju ukradla voz in od tu se odpeljala na Krško, in šla čez most na Štajersko. Do sedaj jima še niso na sledu. —

— (Tržaško „delavsko podporno društvo“) ima v nedeljo 10. aprila ob 6. uri popoldne občni zbor v „Rossettijski dvorani“; dnevi red: 1. Govor predsednika. 2. Sporočilo o računih za leto 1880. 3. Predruženje pravil. 4. Predlogi. Č. č. udje! 2. točka občnega zbora je za društvo tako važna, da se mora vsak ud potruditi in k zboru priti. Naj vsak ud naznani to svojim soudom ter jih poduči, da se morajo dve tretjini udeležiti zbora, da sklep o predruženju pravil obvelja. Vsak ud mora prinesiti soboj knjižico, ako se hoče udeležiti zborovanja.

Razne vesti.

* (Potres.) Na otoku Hiosu je ob potresu 4. t. m. unesrečilo 4000 oseb, v mestu Hios samem so izpod razvalin izvlekli 1400 mrtvih. Potres še nij prenehal. Nad 30 vasij se je podrlo. Ljudstvo beži od strahu in ne pokopava mrtvih. 40.000 ljudi je zdaj brez obleke, stanovanja in hrane. Otok Hios ima 60.000 prebivalcev in meri 13 kvadratnih milj.

* (Povodenj) proti zopet mestu Szegeginu. Reka Tisa zopet narašča nevarno in uže se delajo priprave, da se nevarnost odvrne, ako bode mogoče. Isto v takej nevarnosti je mesto Szentes. Iz svojih strug sta izstopili tudi reki Temes in Vega.

Poslano. *)

Ker so „Novice“ v št. 11 izrekle, da ne sprejmejo več dopisov o volitvi v Vipavski čitalnici vršečej se dne 1. januarja t. l., prosim, da blagovolite sledečemu prostoru dati v vašem cenjenem listu.

V „Novicah“ št. 11 se je proti meni oglasil „homo novus“, g. Pirc, učitelj na vinorejski šoli na Slapu.

Kar sem pisal o g. Št. in še več, lahko sodnijsko dokazem, saj nas je bilo pri jednej priliki preteklo pomlad v čitalničnem prostoru okolo 40 oseb obojega spola privatno skupaj! O tem dosti! Ravno

*) Za obseg in obliko uredništvo ne odgovarja.

tako bodem sodnijsko dokazal, da se je g. Rihard Dolenc pred zadnjo volitvijo dne 23. januarja t. l. izrazil: „Farje ven“. O tem dosti!

Da je popis volitve v mojem spisu v „Novicah“ št. 10 resničen in da se nij od minoritete nobeden kandidat postavil, potrjujejo štiri gospodje, katerih vsako ime več velja, nego trikrat trije od trojice. O tem dosti!

Z g. Karl Dollenz-om — tako se uradno podpisuje — se ostrašiti ne dam, ta utegne „bav-bav“ biti le takim gospodom, kakor novi dopisnik.

Jedino vzamem na znanje to, da pravi g. Pirc v svojem dopisu: „parola istega dne nij bila: „farje ven!“, kajti g. kaplan je bil uže prvotno na listkih priporočan“. No, tukaj smo na ravnej poti! Morda je učenjaška trojica uže nekaj ur naprej v g. dekanovih možganih brala, da se bo ta predsedništvu odpovedal? S tem sam novi dopisnik moje trdenje indirektno potrjuje, ker obstane, da gosp. dekana nijso imeli na volilnih listkih. Na vse drugo rajši nič ne odgovarjam.

Izrečem pa tukaj, da g. Pircu sto goldinarjev takoj izplačam, ako mi dokaže v 8 dneh, da je on prvi dopis proti meni podpisal.

Jaz pa se ne dam motiti, tudi izrečem, da s temi vrstami zadnjo besedo izrečem, naj piše v tej stvari kdor hoče!

Tožbo zaradi prvega dopisa sem vložil dne 14. t. m. pri delegirani mestni sodnji v Ljubljani proti Rihardu Dolencu in Alojziju Ferjančiču iz Slapa.

Nekateri tukajšnji prijatelji trojice so se spodtikali nad izrazom „svojat“, ki se nahaja v mojem odgovoru na prvi dopis. Ta izraz pomeni po nemški „Anhang“, torej nij zaničljiv, razen tega je pa v spis prišel, kakor tudi pristavek „pri društvenih veseljih“, brez moje volje in vednosti. Zakrivilo ga je tedaj uredništvo „Novic“.

V Vipavi, dne 3. aprila 1881.

And. Ditrich.

Dunajska borza 6. aprila

(Izvirno telegrafično poročilo.)

Enotni drž. dolg v bankovcih . . .	75 gld.	70	kr.
Enotni drž. dolg v srebru . . .	76	70	„
Zlata renta . . .	93	20	„
1860 drž. posojilo . . .	132	—	„
Akcije narodne banke . . .	812	—	„
Kreditne akcije . . .	294	60	„
London . . .	117	70	„
Srebro . . .	—	—	„
Napol. . .	9	30	„
C. kr. cekini . . .	5	54	„
Državne marke . . .	57	45	„

Tržne cene

v Ljubljani 6. aprila t. l.

Pšenica hektoliter 9 gld. 10 kr. — rež 6 gld. 18 kr.; — ječmen 4 gld. 71 kr.; — oves 3 gld. 09 kr.; — ajda 5 gld. 53 kr.; — prosó 5 gld. 03 kr.; — kornuza 5 gld. 53 kr.; — krompir 100 kilogramov 3 gld. 04 kr.; — fižol hektoliter 8 gld. — kr.; masla kilogram 1 gld. 10 kr.; mast — gld. 76 kr.; — špeh frišen — gld. 66 kr.; špeh povojen — gld. 70 kr.; — jajce po 1²/₃ kr.; — mleka liter 8 kr.; — govednine kilogram 56 kr.; — teletnine 46 kr.; — svinjsko meso 54 kr.; — sena 100 kilogramov 2 gld. 68 kr.; — slame 1 gld. 78 kr.; — drva trda 4 kv. metrov 6 gld. — kr.; — mehka 4 gld. 50 kr.

Tucl.

5. aprila:

Pri Slonu: Fischer iz Vojnika. — Kaš z Dunaja. —

Pri Wallét: Tilsch z Dunaja. — Jonke iz Mozela. — Bernard iz Bruxelesa. Wöste, Ascher, Holschofski z Dunaja. — Benich iz Trsta. — Stern iz Kaniže. Višoševec iz Petrinje.

1000 goldinarjev

želi dobiti neki posestnik na svoje posestvo proti intabulirani dobri pravi. — Kje, pove iz prijaznosti opravištvu „Slovenskega Naroda“. (196—1)

Gostilna

tik ceste v živahnem kraju kupčije, obstoječa s štirim sobami, kuhinjo, jedilno shrambo, kletjo in lepim vrtom zraven hiše, daje se v najem. — Natančneje se izve pri

Jarneju Tomšiču

na Rakeku.

(195—1)

Kdor je zdrav, naj se veseli življenja,

kdor pa je bolan, naj išče pomoči pri Morisonovih veg. zeljiških pilah; trpljenje se mu bode vsaj zmanjšalo, če ne bode postal zopet krepak in živ, kar se pa zgodi v največ slučajih.

Morisonove pile se dobé v vseh dobrih prodajalnicah in tudi pri našem glavnem zastopniku za Avstro-Ogersko, velikem trgovci g. Jul. Grosse-ji v Krakovem, na katerega naj se vsi trgovci in prodajalci obrnejo.

Angleški zdravstveni zbor

zaz. Morison.

(159—1)

Kothe-jevo ustno vodo,

zbog njenih izvrstnih lastnostij zoper

zobne bolečine in ustni smrad znano, priporoča a flacon 35 kr. z navodilom za rabo vred

JOH. GEORGE KOTHE,

dvorni liferant v Berlinu.

Podružnica: Dunaj, I. Tiefer Graben 37, I.

V Ljubljani jo ima pravo samo lekarnar gospod

Jul. pl. Trnkóczy.

(194—1)

C. STADLER,

slikar,

v Ljubljani, sv. Florijana ulice št. 20.

P. n. Čestitemu občinstvu naznanjam, da sem prevzel pod svojo firmo slikarsko obrt in da sprejemam vsakovrstne slikarije za cerkve, sobe, gledališča itd. Tudi slikam šipe v oknih in na dnu, da si bom z lepimi, solidnimi in cenimi izdelki pridobil in ohranil zaupanje p. n. občinstva. — Naročila z dežele se hitro in ceno izvrše.

Za blagovoljna naročila se priporoča

(179—3)

C. Stadler.

Natečaj

za izpeljavo potrebnih preiskav in za črtež za zboljšanje ljubljanskega barja, to je, da se le-ta osuši in po potrebi napaja.

V to se posebno strokovnjaki vabijo, kateri se morejo s spričevali izkazati, da so uže taka dela z uspehom izvrševali, v prvi vrsti avstrijski inženirji ali strokovnjaki.

Pogoji za take ponudbe so v razgled v pisarni močvirskega odbora, tik pisarne c. kr. kmetijske družbe, Salendrove ulice št. 3, razporejeni mej navadnim uradnim časom.

Ponudbe se sprejemajo do 7. maja 1881.

(197—1)

Glavni odbor za obdelovanje ljubljanskega barja.

Bergerjevo medicinično mjilo iz smole (Theerseife),

priporočeno po medic. strokovnjakih, rabi se v največ evropskih državah s sijajnim uspehom zoper

izpuščaje na životu vsake vrste,

osobito zoper hraste, kroničen in luskinasti lišaj, nalezljive hraste, zoper prhljaj na glavi in bradi, pege, žoltine, rdeč nos, ozebljino, potenje nog. — Bergerjevo mjilo iz smole ima 40% koncent. smole iz lesa ter se stvarno od vsega družega mjila iz smole, ki se v trgovini nahaja, razlikuje. — Da se prekanjenju izogne, zahteve naj se odločno Bergerjevo mjilo iz smole ter naj se pazi na znano varstveno marko.

Kot milejše mjilo od smole za odstranjenje vseh

nečistostij na polti

zoper izpuščaje na glavi in koži otrok in kot nepreprečno kosmetično mjilo za umivanje in kopanje pri vsakdanjej rabi služi

Bergerjevo glicerín-mjilo od smole,

imejoče 35% glicerina ter fino diši.

Jeden komad velja 35 kr. z brošurico vred. — Glavno zalogo ima lekar G. HELL v OPAVI.

V zalogi v vseh lekarnah cele države. Glavne zaloge pa imajo:

V Ljubljani pri gg. lekarnih J. Svoboda, G. Piccoli, W. Mayer in J. pl. Trnkóczy. V Kočevji J. Braune. V Krškem J. Bomeker. V Idriji J. Warto. V Kranji K. Šavnik. V Litiji Jos. Beneš. V Novem mestu D. Rizzoli. V Radovljici A. Koblek. V Vipavi A. Konečny. (22—6)